

Ankara Tavşanı ve “Angora Yünü”

Ankara tavşanı, diğer adıyla Angora tavşanı uzun ve yumuşak tüyleriyle tanınmaktadır. Ankara keçisi ve kedisi gibi safkan tavşanlar, Ankara ilinden tüm Dünya'ya yayılmışlardır. 1700'lü yıllarda Avrupa'da Fransız yüksek tabakasının rağbet ettiği en popüler evcil hayvan olmuşlardır. 1900'lü yılların başında ise Amerika'da tanınmaya başlanmışlardır. Fransız, Alman, Dev, İngiliz, Satin, Çin, İsveç, Finli türleri gibi birçok çeşidi türetilmiştir.. Türkiye'de tüylerinin tekstil endüstrisinde hammadde olarak değerli olmasından ötürü besiciliği yapılmaktadır. Sıcak tutması açısından koyun yününden iki kat daha verimlidir. Ancak, beslenmesi özellikle kırılacak uzunluğa gelene kadar tüylerinin korunması zordur ayrıca özel beslenme alanına ihtiyaç duyulduğundan ne yazık ki yaygınlaşmamıştır.

Tekstil Sanayii ve Angora

Ankara tavşanının yetiştirilmesinin ilk amacı yün üretimidir. Kökeni, Ankara olmasına karşın Türkiye'de nesli tükenmiştir. Ankara Tavşanı yetiştiriciliği konusunda üreticilerden gelen yoğun talep, bu hayvanın gen kaynağı olarak üretimini ve yetiştiriciliğinin ülke bazında sağlanmasını gerektirmiştir. Türkiye'de tekstil endüstrisinde kullanılan Ankara tavşanı yünü dış alımla karşılanmaktadır. Son yıllarda yurt dışından ithal olarak getirilen hayvanlarla üretimine tekrar başlanmıştır. Buna karşın dünyada Ankara tavşanı yetiştiriciliği uzun yıllardır yaygın olarak yapılmaktadır. Ankara tavşanı İngiliz denizcileri tarafından 1723 yılında Anadolu'da Fransa ve İngiltere'ye götürülmüştür. Almanya'da ise ilk olarak 1777 yılında Ankara Tavşanı yetiştirilmeye başlanmıştır. Günümüzde Çin, Fransa, Macaristan, Çekoslovakya, Arjantin, Şili, Almanya, Brezilya tavşan yünü üreten başlıca ülkelerdir. Tavşan yünü işleyen en önemli ülkeler ise İtalya, Japonya, Almanya, Fransa, Hindistan ve Şili'dir. Dünya'da Ankara tavşanı yünü üretiminin 8000-12000 ton arasında olduğu tahmin edilmektedir. Ham angora yününün asıl kaynağı dünya üretiminin %90'ının yapıldığı Çin'dir. Angora yününün fiyatı tüyün uzunluğuna, inceliğine, yumuşaklığına, temizliğine göre değişmektedir. Moda da, fiyatta dalgalanmalara yol açmaktadır.

Tekstil sanayinde Ankara tavşanından elde edilen yüne "Angora Yünü" adı verilmektedir. Esnekliğinin artması, uçuşmasının önlenmesi ve üretim masraflarının azalması için diğer yünlerle özellikle koyun yünüyle karıştırılarak değerlendirilmektedir. Hafif, ince, izolasyon yeteneği çok iyi olan angora yününden eldiven, şapka, kazak, kumaş, battaniye vb. ürünler yapılmaktadır. Angora yününde kıl uzunluğu 10-15 cm., inceliği dişide 12 cm, erkekte 11 cm civarındadır. Kir ve yağlardan arındırıldıktan sonra % 6 oranında kayıp verir. Koyunda bu kayıp % 50'dir.

Ankara Tavşanının üremesi

Ankara tavşanında boyun kısa, baş yuvarlak ve orta büyüklüktedir. Kulakları dik, iki yana açık ve uçlarında birer püskülü vardır. Kulakların iç yüzleri ince, kısa ve seyrek tüylerle örtülüdür. Kulağın dış yüzü ipeksi, ince uzun tüylerle kaplıdır. Beyaz tavşanlarda gözler kırmızıdır. Ayaklar ince uzundur ve uzun tüylerle kaplıdır. Kemikler ince ve sağlamdır. Ortalama canlı ağırlıkları 3,5-4 kg' dır. Ergin canlı ağırlık dişilerde erkeklerden daha fazladır. Bu hayvanlar 3-4 aylıkken cinsel olgunluğa gelirler. Fakat çiftleştirme için en uygun yaş 7-8 aylık.yaşdır. Bir batında 5-6 adet yavru doğuran Ankara tavşanlarında süttten kesim çağındaki kalan canlı yavru sayısı ortalama 3'tür. Yavrular 6 haftalık yaşta süttten kesilirler. Ankara tavşanlarının ekonomik ömürleri 4 yıldır.

Ankara tavşanının İngiliz, Fransız, Alman, Rus, Tanghang gibi çeşitli tipleri vardır. Ayrıca 12 değişik rengi mevcuttur. Fakat en çok tercih edileni albino olan beyaz Ankara tavşanıdır. Ankara Tavşanı diğer tavşan türleriyle karşılaştırıldığında daha fazla ilgiye ihtiyaç duymaktadırlar. Yün üretimi bu nedenle iş gücünün düşük olduğu ülkelerde gelişmiştir.

Tavşanlar cinsel olgunluğa geldiklerinde bireysel kafeslere alınmalıdır. Boyutu küçük olan kafeslerde hayvan bacaklarını uzatacak yer bulamadığından sürekli arka ayakları üzerinde aynı pozisyonda oturur ve bu durumda ayak tabanı yaraları oluşur. Küçük kafeslerde yünlerde keçeleşme de artar. Kafes boyutlarının 70-90 x 60 x 45 cm olması uygundur. Tabanda yataklık kullanılmıyorsa taban yaralanmalarını önlemek için kenarları yuvarlatılmış ahşap ızgara kullanılmalıdır. Optimum ızgara genişliği 25-30 mm, ızgara aralığı 10-12 mm dır. Hayvan yününün temiz kalması için kafes tabanı idrar ve dışkının çabuk uzaklaşmasına olanak sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.

Bir tavşan günde ortalama 170 g yem tüketmektedir. Angora kılındaki keratin kükürtlü amino asitlerce zengindir. Bu nedenle Ankara tavşanı rasyonlarındaki kükürtlü amino asit miktarı yüksek olmalıdır. Yemde % 16-17 ham protein, %16,5 ham selüloz, % 2-3 ham yağ, 2750 kcal/kg sindirilebilir enerji bulunmalıdır. Kükürtlü amino asit miktarının ise % 0,7-0,8 düzeyinde olması istenmektedir..

Ankara tavşanları üreme kapasiteleri yönünden değil, yün kabiliyeti yönünden ıslah edildiklerinden damızlık ve laktasyon kondisyonları diğer tavşanlara göre zayıftır. Ankara tavşanlarında elde çiftleştirme metodu uygulanır ve üreme verimi diğer tavşan ırklarından %50 oranında daha düşüktür. Uzun olan yün dişide embriyonik ölümlerde artmaya, yem tüketimi ve laktasyonda azalmaya; erkekte cinsel aktivitede azalmaya ve spermatozoit dertormasyonlara neden olmaktadır. Tavşanlarda ovulasyon uyarılma yoluyla olduğu için dişiler kırkım gününde çiftleştirildiklerinde gebe kalma oranı yükselmektedir. Yazın fertilitite,

sperma volümü ve motolitesi düşmektedir. Üreme gücünün artması için hayvana hormon verilmesi (HCG,PMSG) ve suni tohumlama uygulaması yapılabilmektedir. Ayrıca çok sıcak yaz günlerinde çiftleşmeye bir süre ara vermek yararlı olacaktır. Üç yaşından sonra yün üretimi ve üreme yeteneği hızla azalmaya başlamaktadır. Yün üretim miktarı ile üreme performansı arasında ters ilişki vardır.

Ankara Tavşanının Angora verimi

Ankara tavşanları ilk olarak 2 aylık yaşta kırılmaya başlanır. Sonra her 3 ayda bir kırılarak, yıllık 4 kırım sonucu bir hayvandan 800-900 g kadar yün elde edilir. Yün verimim üzerine çok sayıda çevresel faktörün etkisi vardır. Bunlar cinsiyet, yaş, canlı ağırlık, mevsim, gebelik durumu ve kırım aralığı gibi faktörlerdir. Dişilerde yün verimim erkeklere oranla %15-20 daha fazladır. Gebelik ve laktasyon yün verimini 1/3 oranında azaltır. Kast re edilen erkeklerde ise yün verimi %15-20 oranında artmakta, yem tüketimi azalmakta, hayvan sessiz, sakin bir hal almaktadır. Bu da grup halinde barındırılmasını mümkün kılmaktadır.

Ankara tavşanında görülen ölümlerin %50 ve daha fazlası kırımdan sonraki ilk haftada ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle kışların özellikle çok şiddetli olduğu bölgelerde kırımların soğuk aylara gelmeyecek şekilde program yapılması uygundur. Yine Ankara tavşanlarında midede tüy topaklanmasından kaynaklanan mide rahatsızlıkları çok yaygındır. Hayvan kendi tüylerini yutarak tüy topaklanmasına neden olmaktadır. Bunun sonucu olarak; bu hayvanlar yeterince yem tüketemediklerinden vücut ısılarını koruyamadıkları, bu topakların mideyi tıkayarak genellikle hayvanın ölümüne yol açtıkları görülmektedir. Tüy topaklanmasının önlenmesi için hayvanların haftada bir kez aç bırakılarak sadece kuru ot ve su ile beslenmesi önerilmektedir. Ayrıca ananas suyu ve papaya hapının da tüy topaklanmasına karşı iyi geldiği bildirilmektedir.

Angore Yününün üretimi ve tüketimi

Ankara Tavşanı yününe “Angora” denmektedir. Ankara Tavşanı yününden iplik elde edilen tek tavşan varyantıdır. Ağırlıklı olarak tekstil sanayiinde kullanılmaktadır. Pazar durumu ve sanayicinin talepleri doğrultusunda yılda 4-5 kırım yapılmaktadır. Lif uzunluğu, temizlik ve keçeleşme durumuna göre sınıflandırılmaktadır..

Birinci sınıf yünler Kamgarn, ikinci kalite yünler strayhgarn, üçüncü kalite (kırpıntı) yünler de pamuk işleme tesislerinde iplik olarak işlenebilmektedir. Angora saf olarak işlenebildiği gibi, ağırlıklı olarak %10-40 oranında diğer elyaflarla (kuzu yünü, ipek, sentetik, vs.) karıştırılarak kullanılmaktadır. Angora elyafı medulalı olduğu için oldukça hafif ve yüksek ısı tutma özelliği olan bir

yündür. Angora yünü olağanüstü bir kayganlık kapasitesine sahiptir. Bu özellikleri nedeniyle gerek saf, gerekse diğer elyaflarla karıştırılarak iplik haline getirilebilir. Yine bu özelliğinden dolayı iç ve dış giysilerin (kumaş, fotr şapka, kazak, battaniye, eldiven, bere ve kayak kıyafetlerinin içinde elyaf olarak.) üretiminde kullanılır. Ayrıca ses dalgalarını çok iyi geçirdiği için havacılık alanında aranan bir üründür. Bunun yanında Ankara Tavşanı yününden, kuvvetli elektromagnetik etkisi dolayısıyla bu yünden hazırlanmış kumaşların romatizmalı hastalar için son derece yararlı olduğu bilinmektedir.

Yün alma yöntemleri

İlk kırkım yaşı yaklaşık üç aydır. İlk kırkımda elde edilen yünün kalitesi düşüktür. İkinci kırkım zamanında elde edilen yünün kalitesi arzu edilen düzeydedir. Ankara tavşanlarında yün verimi, 18 – 36 aylık tavşanlarda en üst seviyeye ulaşır. Dört yaşından sonra yün verimi düşmektedir.

Ankara tavşanlarında her üç ayda bir, yani yılda dört kez kırkım yapılmaktadır. Yetişkin bir Ankara tavşanından yılda ortalama 1000 g kadar yün alınabilmektedir.

Ankara tavşanlarında, dişilerde ki yün verimi erkeklerden % 15 – 20 oranında daha fazladır ve en yüksek kalitede yün dişilerden elde edilmektedir. Cinsiyetler arasındaki yün verimi farkı, erkeklerin kısırlaştırılmasıyla azaltılmaktadır. Kastre edilen erkek tavşanlarda yün verimi % 10 – 12 oranında artmaktadır. Gebelik ve laktasyon dönemlerinde, yün verimini 1/3 oranında düşmektedir.

Yazın elde edilen yünler, sonbahar ve kışın elde edilenlere göre üç kat daha düşüktür. Yün verimi Haziran ayında en düşük, Aralık ayında en yüksektir. Kışın alınan yünün uzunluğu, yazın alınandan daha uzundur. Yüksek sıcaklıklarda (30 C) yünün miktarı ve kalitesi düşer, 5 C gibi düşük sıcaklıklarda ise yün verimi artmaktadır, ancak yem tüketimi de bununla birlikte yükselmektedir. Ayrıca, canlı ağırlıkla yün verimi arasında pozitif bir ilişki vardır. Ağırlık arttıkça yün verimi artmaktadır. Canlı ağırlığı 4 kilogramdan büyük olanlarda yün verimi en yüksektir. Ayrıca yün miktarı, kırkım sayısının artırılmasıyla yükseltilebilmektedir.

Tarama yün kalitesini artırmaktadır. Tarağın kemikten olması tercih edilmelidir. Bazı üreticiler, tarama için yumuşak tel bir fırça da kullanmaktadır. Yünün kalitesi yavrular altı aylık olunca istenilen ölçüye ulaşmaktadır. Bu süre içinde yavrular da taranmaya alışmış olmaktadır. Ancak, yapılan seleksiyon çalışmalarıyla Fransız Ankara tavşanlarını taramadan da kaliteli yün elde etmek mümkündür. Ancak, İngiliz Ankara tavşanları tımara ve taranmaya ihtiyaç duymaktadır.

Yün, makas, elektrikli veya el kırkım aletleriyle yapılan kırkımla veya yolma yöntemiyle elde edilmektedir. Ancak kırkım tekniği ile yün elde etmek, fazla acı vermemesi, dolayısıyla daha az stresli olması, soğuğa karşı daha iyi bir koruma sağlaması, daha az emek ve zaman harcanması, kısa kırkım aralıkları ile daha fazla yün elde etme olanağı vermesi gibi nedenlerle yolma tekniğinden daha çok tercih edilmektedir. Makasla yapılan kırkımda elde edilen kırpıntı yün oranı (10 mm'den kısa) fazladır. Bu değersiz yün kırpıntıları, kırkımdan sonra yapılan düzeltmelerden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, kırkım sırasında deriye zarar vermemeye özen gösterilmelidir. Bir tavşanın kırılması için 10 – 20 dakikalık bir zaman yeterlidir. Dolayısıyla, elektrikli kırkım aletleri ile iş gücü ve zamandan tasarruf sağlamaktadır. Yolma işleminde ise sadece kalın uçlu, tam olgunlaşmamış kıllar alınmalıdır. Bu da yünün kaba görülmesine neden olmaktadır. Ayrıca, yolma yönteminde ısı izolasyonu daha düşüktür. Bu işlem yaklaşık 30 – 40 dakika sürmektedir.

Çin'de yünlerin parmaklar arasında sıkıştırılıp, çekilmesi şeklinde yolma tekniği uygulanmaktadır. Ayrıca, son yıllarda Fransa'da mimosin içeren ve epilasyona neden olan yiyecekler (Lagodendron) yedirilerek, kıl folliküllerinin bağlantıları zayıflatılarak, yün elde edilmektedir. Epilatör etki gösteren yiyecekleri yiyen tavşanlarda yünler, ucu 5 cm kadar olan özel testere uçlu bıçaklar veya taraklar yardımıyla her 100 günde bir yapılan, yolma tekniği ile elde edilmektedir. Bu tip yün elde etme tekniğinde, yün çok kısa zaman içinde toplanmaktadır ve elde edilen yünün kalitesi de artmaktadır. Ancak tüm yünler döküldüğü için tüy dökümünden sonra soğuk şokunun önlenmesi için hayvanlar birkaç gün içi saman dolu sandıklarda tutulmalıdırlar.

Ankara tavşanlarında görülen ölümlerin % 50 veya daha fazlası kırkımdan sonraki ilk haftada ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, tavşanlıklarda kırkım öncesi 15 oC, kırkım sonrası 25 oC'lik optimum sıcaklıklar sağlanmalıdır.

Angora yününün kalitesine göre sınıflandırılması

Yünün parlaklığı, özgül ağırlığı, yumuşaklığı, elastikiyeti, kılın uzunluğu ve çapı, keçeleşme, kemp kıl ve kirlilik oranı yünün kalitesini belirleyen unsurlardır. Tavşan yünü dört kalitede sınıflandırılabilir. Birinci kalite yün kendi içinde iki alt sınıfta değerlendirilir. 1A kalite yün 6 cm'den uzun, temiz, parlak, yumuşak ve dümdüz (ok gibi) yündür. 1B kalite yün 6 cm'den uzun, temiz, parlak, yumuşak ve dalgalı yündür. İkinci kalite yün 3-6 cm arasında temiz, parlak ve yumuşak yündür. Üçüncü kalite yün keçeleşmiş yündür. Dördüncü kalite yün kirliliği yündür ve bu yün satılmaz. Bir tavşandan, bir kırkımda dört kalite yün de elde edilmektedir.

Elde edilen yün birkaç gün havalandırılır ve kalitesine göre sınıflandırılırlar. Yün, nemsiz ve güvesiz bir ortamda uzun yıllar saklanabilmektedir. İplik fabrikalarına satılmak amacıyla yün, en az 300 – 400 kg'lık sıkıştırılmış balyalar halinde depolanmaktadır.

Angora yününün piyasası

Angora tavşanı yününden yapılan ürünler;diğer yapağılara göre 7-8 kat daha fazla ısı tutma kapasitesine sahiptir. Kullanımı rahat, yumuşak, antialerjik, thermaregülatör etkisiyle vücut ısısının korunmasını sağlar. Ürünler; romatizma, arthrit, siyatik, eklem ve kas ağrılarında carpal turnel sendromu, soğuk şişliğı, dolaşım bozuklukları ve böbrek rahatsızlıklarında tedaviye destek amacıyla önerilmektedir. Ayrıca ani ısı değışikliklerinden vücudun etkilenmesini engellemekte ve kan dolaşımını artırarak termal etki sağlamaktadır.

Tavşan yününü işleyen başlıca ülkeler İtalya, Japonya, Almanya, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri'dir. Tavşan yünü uzun yıllar kolaylıkla muhafaza edilebildiğinden, fiyatlarda uluslararası spekülasyonlara sıkça rastlanmaktadır. Modaya göre tüketim miktarına ve yün kalitesine bağılı olarak fiyatlarda dalgalanmalar olmaktadır.

Tekstil endüstrisi için kıymetli bir elyaf olan Ankara Tavşanı yünü ihtiyacı şu anda dış alımla karşılanmaktadır. Her yıl önemli miktarlarda tavşan yünü dışalım yapılmakta ve bunun için önemli miktarlarda döviz dış ülkelere ödenmektedir. Ancak Türkiye'de satın alınan yün çoğunlukla ikinci kalite yündür. Fantezi iplik yapımı için Ankara tavşanı yünü işleyen tekstil firmaları 300- 400 kg'ın altında yün satın almamaktadır. Tavşan yünü bu firmalara, sıkıştırılmış balyalar halinde gelmektedir. Ülkemizde tavşan yünü işleyen belli iplik fabrikaları olmasına karşın tavşan yününden yapılmış ipliğı kullanan birçok tekstil firması mevcuttur. Ayrıca ülkemizde kurulmuş olan Angora Tavşanı Üreticileri Birlikleri de yün alımı yapmaktadır.

Dış Ticaret Müsteşarlığından alınan verilere göre geçtiğimiz yıllarda Angora ithalatı 38.419 kg. olup karşılığında 98.030\$ döviz ödenmiştir. Dünyada Angora Yünü üretiminin %90 kadarını Çin yapmaktadır Ankara Tavşanı yününün fiyatı modaya bağılı olarak yün borsasında belirlenmektedir. İnternet aracılığı ile İngiltere yün borsasında birinci kalite yünün 30-40, ikinci kalite yün 15-20 Dolar/Kg'dan fiyatlandırıldığı görülmektedir. Angora yün fiyatları çok dalgalı bir seyir halindedir.

Angora yünü iplik haline getirilirse 15 ila 26 \$ dolardan fiyatlandırılmaktadır. Ürün haline getirilirse çok daha yüksek fiyatlardan alıcı bulmaktadır.

Angora tavşanının yünü, derisi, eti, gübresi hatta kanı ve iç organları değerlendirilebilmektedir. Angora tavşanları, selüloz oranı yüksek bitkileri yiyerek bunları ürüne çevirmektedir.. Bir kilogram et bağlaması için yaklaşık 3 kilogram yem yemesi yeterlidir.

Yünleri bilinen her türlü yünden daha yumuşak ve sıcaktır. Alerjik bünyelere ve çocuk giyiminde tercih edilmektedir. Bunun yanında şapka, kumaş, kazak, battaniye, atkı, şal, eldiven, saç bandı, iç çamaşırı gibi alanlarda kullanılmaktadır.